

EL DELTA DEL LLOBREGAT, UN ESPAI PER A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Irma Fabró i Yagüe

Materials didàctics

El delta del Llobregat es troba immers en el nucli urbà de Barcelona i del seu entorn metropolità, que es caracteritza per ser un espai amb una forta mancança de valors naturals. Hi trobem rius molt contaminats, concentracions industrials importants, ciutats que produeixen, sovint incontroladament, un volum molt elevat de residus, escombraries i deixalles, i platges en un estat de conservació deficient.

En aquest context resulta evident l'interès i la rellevància del Delta com a espai natural i com a espai per a l'educació ambiental per motius diversos:

- La diversitat dels seus ambients naturals.
Al Delta podem trobar platges que encara conserven vegetació i fauna pròpies, pinedes litorals amb un sotabosc ric i variat, aiguamolls litorals amb estanys i maresmes, camps de conreu i el riu.
- El potencial sensibilitzador de les zones humides.
No hi ha cap dubte que les zones humides tenen una capacitat d'impacte molt elevat pel fet que permeten al visitant contemplar ocells aquàtics en una quantitat i diversitat d'espècies que a vegades són molt espectaculars i això fa que augmenti l'interès del públic envers la necessitat de conservació.
- La proximitat a la major part de la població de Catalunya.
El Delta és la tercera zona humida de Catalunya en importància ecològica, però la primera pel que fa al seu potencial educador, ja que es troba en un entorn molt proper a la major part de població de Catalunya. (Podem dir que el 52% de la població viu dins de la isocrona d'accés per carretera al Delta en 30 minuts).

- El valor específic i diferenciador en el seu context.

Les zones naturals del Delta pateixen una forta pressió per l'entorn en el qual estan immerses i adquireixen, per tant, un interès important. A més del seu valor intrínsec, permeten entendre com es transforma el paisatge en un territori d'una complexitat extremada i com conviuen zones humides d'alt valor ecològic amb concentracions industrials i urbanes.

UN PROGRAMA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

En aquest context s'ha d'entendre i s'ha d'emmarcar el programa "El delta del Llobregat, un espai per a la educació ambiental" que es va iniciar l'any 1989.

Es va partir de dues premisses prèvies: el descoïneixement del territori del Delta i, sobretot, dels valors naturals d'aquesta zona per part de la població de la ciutat d'El Prat i de la del seu entorn més immediat i les possibilitats pedagògiques i divulgatives del delta del Llobregat, que són molt elevades per la seva situació geogràfica, immediata a Barcelona i a la seva àrea metropolitana.

A partir d'aquest plantejament s'ha anat desenvolupant un programa que en un principi tenia un caire més naturalista i que poc a poc s'ha anat definint més en el marc de l'educació ambiental, amb la particularitat de centrar-se en el delta del Llobregat, que és, per les seves característiques, un esplèndid laboratori d'observació, comprensió i experimentació.

El programa d'educació ambiental s'organitza

amb la participació conjunta de tres regidories de

l'Ajuntament d'El Prat de Llobregat: la Regidoria d'Educació, la Regidoria de Medi Natural i la Regidoria de Cultura, a través del Museu d'El Prat. Des del seu inici el programa disposa d'una sèrie de recursos aportats per les diferents regidories i que han estat la base d'organització:

- El Museu d'El Prat explica i mostra el patrimoni natural del delta del Llobregat. Es va inaugurar el maig de 1987 i és un punt de referència de tot el programa. Ha esdevingut una eina bàsica en la divulgació general dels valors naturals del Delta. S'organitza a partir de cinc sales que s'estructuren de la manera següent: la primera fa una introducció al delta del Llobregat i a la seva importància ecològica; les quatre sales restants analitzen, a partir de diorames, fotografies i material natural, els diferents aspectes de fauna i flora de cadascun dels ambients del Delta (platja i mar, maresmes i estanys, pinedes i zona de conreus). Finalment es fa un repàs a la problemàtica més important del Delta. Per poder treballar amb més intensitat el contingut i la informació del Museu es disposa d'unes fitxes didàctiques editades per a les visites de grups escolars.

- El video "El medi natural del delta del Llobregat" s'estructura d'una manera anàloga al Museu. Té tres parts ben diferenciades: una introducció al Delta, una anàlisi dels diferents ambients i, finalment, clou amb una problemàtica d'aquest territori. El video s'utilitza a les escoles com a introducció al Programa.

- L'itinerari de Natura del delta del Llobregat -llibre del mestre i llibre de l'alumne- constitueixen la base del treball de camp. Aquestes publicacions estan estructurades en set parades o llocs d'observació: desembocadura del riu Llobregat, restes de l'estany de La Podrida, antic camí Reial de València, estany de La Magarola, estany de La Ricarda i braç de la Vidala de l'estany del Remolar. En cadascuna d'elles s'hi proposen activitats a tres nivells: observacions durant l'itinerari, qüestionari de treball i experiències posteriors per fer a l'aula. El llibre del mestre proporciona la informació necessària per contestar les qüestions i fer les observacions proposades en el llibre de l'alumne.

A mesura que el Programa ha anat evolucionant s'hi han incorporat alguns elements nous i d'altres s'han vist modificats. Per al curs escolar 1993-

1994, s'està desenvolupant el projecte "El delta del Llobregat, un espai per a l'educació ambiental" que té com a objectiu general:

- Possibilitar el descobriment i la valoració del delta del Llobregat com a espai natural per part dels diferents sectors de la població.

- Utilitzar el Delta com a recurs didàctic integrat per a tots els nivells educatius.

- Promoure canvis en les actituds i les conductes d'acord amb una sensibilitat ambiental cada cop més necessària.

- Generar una consciència crítica respecte al model de desenvolupament econòmic en que estem immersos i que és extremadament agressiu amb l'entorn.

Per tal de poder desenvolupar aquests objectius, s'ofereix un conjunt d'activitats:

- Servei de visites pedagògiques al delta del Llobregat.

- Dissabtes al Delta.

- Creació d'hàbitats naturals als recintes escolars.

- Jornades de Cinema i Teatre ecològic.

- Unitat temàtica: El residu, un problema de tots.

- Programa per a l'alumnat de 6è d'EGB.

- Tallers d'estiu.

- Premi escolar Delta del Llobregat.

En aquesta filosofia general s'emmarca el servei de visites didàctiques al delta del Llobregat, que ha ampliat la seva oferta de serveis, els quals s'estructuren en línies generals, en tres nivells: sala infantil per a nens i nenes de 3 a 7 anys, el conjunt de mòduls de treball adaptats a les diferents fases d'aprenentatge des de 3r. fins a secundària i "Dissabtes al Delta", per a la població en general.

En relació a l'ensenyament reglat, el servei de visites al delta del Llobregat és una acció concreta que ha de formar part d'un procés educatiu més ampli, que s'ha de dur a terme conjuntament amb la família i l'escola. Per tant, cal assegurar que l'experiència i el treball que realitzin els escolars al Delta tingui el nivell suficient de coherèn-

**Materials
didàctics**

cia amb les seves experiències anteriors i cal intentar que la nostra actuació no sigui contraproduent, estèril o anecdòtica.

LA SALA INFANTIL

És un espai on poden treballar de 20 a 25 alumnes de 3 a 7 anys, és a dir, des de P-3 fins a 2n. d'EGB. Per a cada grup s'ofereix una proposta de treball.

Pel que fa al pre-escolar, l'objectiu bàsic es treballar les característiques i diferències dels animals que viuen a la terra, al mar i a l'aire, que són els medis on es desenvolupa la vida. A partir d'un joc de muntatge de les parts més destacables d'alguns animals (vaca, gos, peix i ànec) els nens i les nenes poden anar esbrinant com viuen, on viuen, què mengen, com són i com es comporten alguns animals.

Materials didàctics

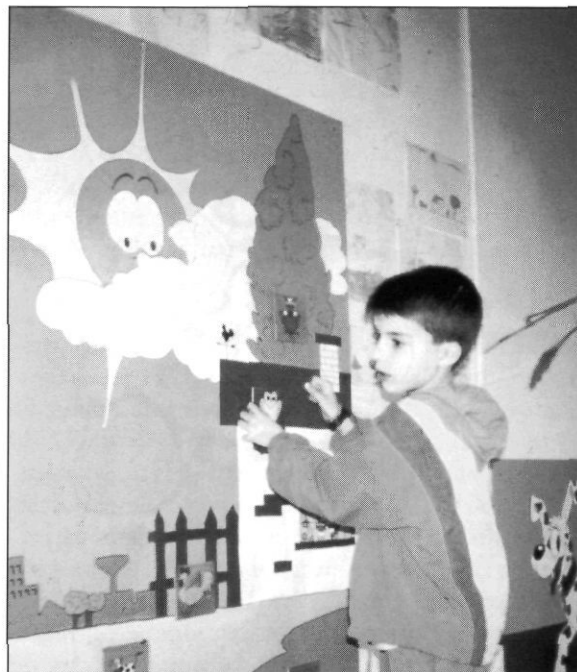
Al cicle inicial es planteja, com a eix bàsic de treball, la vida als diferents hàbitats del Delta. Conèixer algunes de les característiques de la platja i el mar, la pineda, els estanys i la zona agrícola humanitzada i descobrir els animals i plantes que hi viuen són alguns dels objectius que es proposen. Plafons representatius de cada ambient, restes naturals i un conjunt de peces de fusta d'animals i plantes dels diferents hàbitats ens ajuden a descobrir el Delta.

Com a complement d'aquests dos blocs temàtics es fan activitats relacionades amb els sentits (gust, tacte, so...) i l'expressió corporal.

Per a qualsevol dels nivells hi ha la possibilitat de treballar durant tot el matí al Museu o bé combinar les activitats de la sala infantil amb un petit itinerari pel delta del Llobregat.

DES DEL CICLE MITJÀ FINS A SECUNDÀRIA

El Delta ofereix múltiples possibilitats de treballar objectius i temes presents en el disseny curricular. Durant el curs 1991-1992 es va elaborar un conjunt de mòduls adaptats a les diferents etapes del procés d'aprenentatge i a les característiques del Delta segons els cicles anuals. Al marge de la diversitat de flora i fauna pròpia de cada estació, el Delta permet explicar el funcionament d'alguns ecosistemes i mostrar l'impacte de

Imatge del treball que fan els nens a la sala infantil del Museu del Prat: Font: Arxiu Municipal del Prat.

l'home en el seu entorn i les relacions, positives o conflictives, que s'estableixen amb el medi natural i urbà.

La idea és fer del coneixement un instrument d'anàlisi i d'interpretació del que succeeix al voltant, d'induir a la comprensió de l'entorn. Si volem educar a favor del medi, hem de fer-ho a través del medi, i el delta del Llobregat n'és un magnífic laboratori de treball.

Pel que fa a les possibilitats de treball educatiu, l'oferta es concreta a partir de l'esquema següent:

Cicle mitjà

- Mòdul general del Delta. Ofereix una visió global de la flora i la fauna dels diferents ambients i de la problemàtica d'aquesta zona.
- La vida als aiguamolls. Proposa un estudi de la flora, la fauna i la problemàtica d'aquest ecosistema format per estanys i maresmes i una introducció a la transformació del paisatge de les zones humides.
- La vida als camps. Planteja un treball entorn dels diferents elements que integren i envolten el món agrícola.
- La vida a la platja. S'analitzen les condicions d'aquest ambient, la formació de dunes i

l'adaptació de les plantes i dels animals que hi viuen. Es treballen les aus marines i les restes naturals de les platges.

Cicle superior

- Mòdul general del Delta. Proposa un treball entorn dels diferents ambients que formen el Delta, les característiques d'aquests ambients i la problemàtica del territori del Delta.

- La vida als aiguamolls. Analitza les característiques del medi físic i l'adaptació de la flora i la fauna.

Ensenyament secundari

- Mòdul general del Delta. Té com a objectiu analitzar la transformació del delta del Llobregat, el paisatge i la seva evolució.

- La vida als aiguamolls. Els aiguamolls com a ecosistema i les seves condicions ambientals.

- La vida a la platja. Estudi de les condicions ambientals i anàlisi de les comunitats marines i psamòfiles.

Metodologia de treball

Es proposa treballar el Delta de la manera següent:

- Preparació del tema a l'escola amb la projecció del vídeo "El medi natural del delta del Llobregat" i amb la confecció de les fitxes prèvies a la visita, que es troben en cadascun dels mòduls.

- Visita al Museu d'El Prat amb el monitor del servei.

- Itinerari del Delta segons el mòdul de treball que es vulgui realitzar.

- Treball posterior a classe (realització d'experiments, estudi de material, activitats i avaluació de coneixements a criteri del mestre).

Dissabtes al Delta

L'oferta de serveis que promouen el coneixement del delta del Llobregat es completa amb "Dissabtes al Delta", que s'adreça a persones o grups interessats.

"Dissabtes al Delta" permet fer una visita al Museu d'El Prat i una sortida al camp, guiada per un monitor. Es tracta de propiciar l'anàlisi i el diàleg sobre aquest territori i de potenciar un canvi d'actitud i de conducta de manera que les relacions amb el medi siguin més respectuoses i més positives.

*Materials
didàctics*

CONCLUSIÓ

En definitiva, mitjançant el programa "El delta del Llobregat, un espai per a l'educació ambiental" volem contribuir al procés de formació de nens, joves i adults i potenciar una actitud de respecte i defensa del medi amb una actuació a tres bandes: la dels coneixements, la de les actituds i la de les conductes.